Onderwerp: Participatieverordening

Ons kenmerk: 335762

Nummer.

Elst, 13 oktober 2026

AAN DE RAAD

1. Voorstel

1. De participatieverordening gemeente Overbetuwe 2026 vast te stellen.

2. Inleiding

In verband met de Wet versterking participatie op decentraal niveau moeten gemeenten hun inspraakverordening vervangen door een participatieverordening. Gemeenten hebben hiervoor de tijd tot 1 januari 2027. De huidig geldende inspraakverordening dateert uit 2007.

3. Doel en beoogd effect

Deze verordening gaat over de samenwerking tussen de gemeente, inwoners, ondernemers en (maatschappelijke) organisaties. Het kan gaan om plannen van de gemeente, maar ook om ideeën uit de samenleving.
Met deze verordening willen we:

- duidelijk maken wanneer en hoe mensen kunnen meedoen;
- duidelijk maken wanneer inwoners of organisaties een gemeentelijke taak kunnen overnemen via het uitdaagrecht;
- de samenwerking tussen gemeente en samenleving versterken;
- betere besluiten en beter beleid maken;
- het draagvlak voor beleid en de lokale democratie versterken.

4. Argumenten

1.1 Het vaststellen van een Participatieverordening is wettelijk verplicht.
De wet versterking participatie op decentraal niveau wijzigt artikel 150 van de Gemeentewet. Het doel is om de participatie van inwoners en maatschappelijke partijen te bevorderen. De wetgever vindt het belangrijk dat inwoners invloed kunnen uitoefenen op beslissingen die hen aangaan. Met hun ideeën en kennis kunnen zij ervoor zorgen dat besluiten van de gemeente beter aansluiten bij hun behoeften. Participatie is onderdeel van een sterke en levendige democratie. Tegen die achtergrond breidt de wet participatie verder uit.

Voorheen waren gemeenten verplicht, op grond van artikel 150 van de Gemeentewet, om een inspraakverordening te hebben. In deze verordening was geregeld wanneer en op welke wijze inwoners betrokken worden bij de voorbereiding van beleid. De wet

Versterking participatie op decentraal niveau wijzigde de Gemeentewet met ingang van 1 januari 2025.

Gemeenten moeten hun inspraakverordening vanaf dat moment binnen twee jaar vervangen door een participatieverordening. En daarmee inwoners niet alleen betrekken bij de totstandkoming van beleid en projecten maar ook bij de uitvoering en de evaluatie daarvan. Daarnaast moeten gemeenten in de participatieverordening bepalen onder welke voorwaarden het uitdaagrecht wordt toegepast. Het uitdaagrecht houdt in dat inwoners en maatschappelijke partijen de gemeente vragen om de uitvoering van een gemeentelijke taak over te nemen.

1.2 De verordening sluit aan bij ons participatiebeleid
Basis voor het opstellen van de participatieverordening ligt in de Visie op interactie met de samenleving en het daaruit voorvloeiende Participatiebeleid. Ze geven nadere juridische duidelijkheid aan uitgangspunten en spelregels die al eerder door uw raad zijn vastgesteld.
In het participatiebeleid zijn deze spelregels zo beschreven:

- Participatie krijgt zo vroeg mogelijk in het proces een plek;
- De inbreng van iedere belanghebbende kan worden meegenomen, voordat er onherroepelijke besluiten worden genomen;
- We zorgen voor een krachtige mix van fysieke bijeenkomsten met online participatie. Hierbij hebben we aandacht voor toegankelijkheid en bereikbaarheid (alle doelgroepen). Het maakt hierbij niet uit of je offline of online participeert;
- Vanaf het begin trekken we voldoende tijd en geld uit voor participatie;
- Wij hebben aandacht voor de toegankelijkheid en bereikbaarheid van alle doelgroepen. Hierbij streven we naar dezelfde informatiepositie voor iedereen (inhoud, proces en spelregels) en houden wij ook rekening met groepen in de samenleving die minder goed toegang hebben tot (gemeentelijke) informatie.
- We zijn vanaf het begin duidelijk wie welke rol heeft (gemeente, belanghebbenden) en wat van iedereen wordt verwacht;
- We betrekken ook onze ketenpartners vroeg in het participatieproces (voor de nodige samenwerking en afstemming);
- We toetsen niet enkel het initiatief, maar toetsen daarnaast ook het algemeen belang. We moeten het grote geheel niet uit het oog verliezen. Een afwegingskader kan hierbij een belangrijk middel zijn;
- Bij grote initiatieven, die we als gemeente zelf trekken, stellen we vooraf een participatieplan op.

1.3 De participatieverordening is opgesteld met gebruik van de inbreng van onze inwoners waaronder actieve bewonersgroepen, ondernemers en maatschappelijke organisaties.
Voor het opstellen van een nieuwe participatieverordening hebben we inwoners van Overbetuwe gevraagd naar hun ervaringen met en ideeën over meedenken, meepraten en meedoen. Dat deden we met een enquête. We wilden weten hoe betrokken inwoners zich voelen bij plannen en projecten van de gemeente, hoe zij eerdere participatietrajecten hebben ervaren en wat zij belangrijk vinden voor de toekomst. De vragenlijst kon ingevuld worden tussen 29 juni en 14 augustus. In totaal vulden 114 mensen de vragenlijst in. Dat zijn te weinig mensen om betrouwbare conclusies te trekken over de verschillen in de resultaten. We kijken daarom naar opvallende

verschillen en patronen. Bekijk de resultaten dus voorzichtig: ze geven aanwijzingen, maar geen harde conclusies. De signalen hebben we voorgelegd aan de dorpscontactpersoenen en zij herkennen deze vanuit hun werk in de dorpen. De vijf lessen die wij hieruit halen zijn:

1. **Betrek inwoners vroeg en denk in oplossingen**. Vraag inwoners mee te denken als plannen nog kunnen veranderen. Leg vooraf de regels en kaders uit. Denk mee over wat mogelijk is en zoek oplossingen.
2. **Laat zien welke invloed inwoners hebben gehad**. Vertel welke ideeën zijn overgenomen, welke niet en waarom. Houd inwoners op de hoogte van de voortgang en de resultaten.
3. **Gebruik duidelijke taal en verschillende manieren om inwoners te bereiken**. Geef informatie digitaal én via brieven, dorpskranten en plekken waar inwoners elkaar ontmoeten.
4. **Zoek inwoners op en laat beleid passen bij hun dagelijks leven**. Organiseer contact dichtbij, in alle dorpen. Geef aandacht aan groepen die minder makkelijk meedoen. Gebruik vaker vragenlijsten. Werk samen met dorpsraden en lokale organisaties.
5. **Zorg dat inwoners op de gemeente kunnen rekenen**. Reageer op tijd, kom afspraken na en zorg voor vaste contactpersonen. Sluit aan bij bestaande dorpsplannen en ideeën en acties van bewoners. Spreek duidelijk af wie waarvoor verantwoordelijk is en kies haalbare volgende stappen.

Op 27 januari 2026 ontving uw raad een mail van het college over de geleerde lessen uit de dorpendeal Heteren. Een dorpendeal is een vorm van overheidsparticipatie bij een initiatief vanuit een dorp. Dit zijn vaak langdurige samenwerkingen. Dit maakt dat de evaluatie opbrengst nuttig is bij onze toekomstige overheidsparticipatie processen. Omdat deze mail en de informatie daarin voor inwoners niet gevonden kan worden via het raadsinformatiesysteem is het document met de geleerde lessen als relevant document aan dit voorstel toegevoegd.

Op dinsdag 22 september sprak uw raad tijdens een rondetafelgesprek over ervaringen uit de samenleving met actieve bewoners- en ondernemersorganisaties. Ook het opbouwwerk van Forte Welzijn en de coördinator van de huiskamers waren die avond aanwezig. Dit gesprek en alle relevante documenten daarbij zijn te vinden via deze link: Agenda OverBetuwe - Voorronde RijnWaalZaal (1) dinsdag 22 september 2026 19:30 - 22:30 - iBabs Publieksportaal

5. Kanttekeningen en risico's

1.1 Goede participatie vraagt tijd en capaciteit

Goede participatie vraagt tijd, capaciteit en deskundigheid van de gemeentelijke organisatie. Dit geldt niet alleen voor het organiseren van participatie, maar ook voor het vooraf duidelijk maken van de ruimte voor invloed, het bereiken van verschillende groepen en het verwerken en terugkoppelen van de opbrengsten. Wanneer hiervoor onvoldoende tijd en aandacht beschikbaar is, kan dit ten koste gaan van de kwaliteit van participatie en het vertrouwen van deelnemers.

Door te werken met impactgericht maatwerk wordt de participatie-inspanning afgestemd op de aard en impact van het onderwerp. Participatie wordt daarnaast vroegtijdig meegenomen in de planning van beleid en projecten. Medewerkers worden ondersteund

met praktische hulpmiddelen en door het ontwikkelen van de benodigde kennis en vaardigheden.

1.2 Een verordening alleen zorgt niet voor goede participatie
Het vaststellen van een participatieverordening leidt niet vanzelf tot betere participatie. De kwaliteit wordt vooral bepaald door de manier waarop de uitgangspunten in de praktijk worden toegepast. Dit vraagt om een passende werkwijze en om bewustzijn bij raad, college en organisatie over de eigen rol en verantwoordelijkheid bij participatie. Naast de verordening werken wij al enige tijd met een praktische werkwijze voor impactgericht maatwerk bij participatie. We besteden aandacht aan kennis, vaardigheden en bewustwording binnen de organisatie. Ervaringen met participatietrajecten gebruiken we om de werkwijze waar nodig verder te ontwikkelen en te verbeteren.

1.3 Het vastleggen van participatie in een verordening kan leiden tot verdere juridisering van participatie.
Door regels over participatie in een verordening vast te leggen, kunnen deze regels ook een rol spelen in bezwaar- en beroepsprocedures. Wanneer een participatieproces niet volgens de verordening is uitgevoerd, kan dit als argument in een juridische procedure worden aangevoerd. Te gedetailleerde regels kunnen daarmee leiden tot onnodige juridisering van participatie. Er is bewust gekozen voor een slanke en kaderstellende verordening, gebaseerd op variant 2 van de modelverordening van de VNG. Hiermee worden geen onnodig gedetailleerde procedures voorgeschreven en blijft ruimte bestaan voor impactgericht maatwerk. Praktische werkwijzen worden zoveel mogelijk buiten de verordening uitgewerkt. De gemaakte keuzes over participatie en de wijze waarop hier uitvoering aan is gegeven, worden vastgelegd en verantwoord. Tegenover deze kanttekening staat dat duidelijke regels ook zekerheid bieden. Voor inwoners én gemeentelijke bestuursorganen wordt vooraf duidelijker wat van een participatieproces mag worden verwacht. Een kaderstellende verordening kan daarmee juist bijdragen aan een meer voorspelbare en zorgvuldige manier van werken.

6. Financiën
Aan het vaststellen van deze verordening zijn geen kosten verbonden.

7. Duurzaamheid
a. Energietransitie
b. Circulaire Economie
c. Klimaatadaptatie

Duurzaamheid is geen aspect bij het vaststellen van de participatieverordening.

8. Vervolg

Planning
Gemeente Overbetuwe moet voor 1 januari 2027 beschikken over een participatieverordening volgens de wet versterking participatie op decentraal niveau.

Communicatie

Bij dit voorstel hebben wij als bijlage ook een verordening in begrijpelijke taal opgenomen. Het raadsbesluit is de formeel vastgestelde verordening. Naast dat wij deze publiceren delen wij ook de verordening in begrijpelijke taal op onze website en sociale media en delen wij deze direct met onze actieve bewonersgroepen, ondernemersorganisaties en maatschappelijke organisaties.

Initiatiefnemer, interactievorm en rol gemeente
De gemeente is initiatiefnemer van deze verordening. De verordening gaat over de samenwerking tussen de gemeente, inwoners, ondernemers en (maatschappelijke) organisaties (zie ook doel en maatschappelijk effect)

Evaluatie
In de verordening is opgenomen dat wij ieder jaar in de begroting schrijven wat de belangrijkste aandachtspunten voor participatie zijn. In het jaarverslag leggen wij uit hoe participatie is uitgevoerd, welke rol raad en college hadden, welke instrumenten zijn gebruikt, wat de resultaten waren en welke lessen daaruit volgen.
Na twee jaar willen wij de verordening en de eventueel daarna opgestelde beleidsregels als geheel evalueren en doen wij als dat nodig is een voorstel voor aanpassing van de verordening.

NAMENS HET COLLEGE VAN BURGEMEESTER EN WETHOUDERS,

de gemeentesecretaris	de burgemeester
D.C. van Eeten	R.P. Hoytink-Roubos

9. Relevante stukken

1. Bijlage 1: Enquêteresultaten naar bewonersbetrokkenheid ‘Meedenken, meepraten en meedoen’
2. Bijlage 2: Lessen uit Dorpendeal Heteren
3. Bijlage 3: Participatieverordening in Klare Taal
4. Concept-raadsbesluit Participatieverordening 2026

Portefeuillehouder: Wethouder Ingrid de Pagter
De behandelend ambtenaar is E.Stegenga@overbetuwe.nl. Technische vragen dienen uiterlijk donderdagmorgen om 08:00 uur voor de betreffende politieke avond te worden gesteld via griffie@overbetuwe.nl